

Türk Eğitim Sisteminde Özel Okullar

Sadık KARTAL*

GİRİŞ

Eğitim, ekonomik büyüme ve kalkınmanın temelidir. Çünkü eğitim, temel üretim etmenlerinden emeğe nitelik kazandırarak, yoksullara ya da dar gelirlerle sunulan işgücünün ekonomik değerini artırır. Böylece eğitim, bireyin huzurunu arttıran, refahını yükselten araçlardan birincisi olmaktadır (Adem, 1999: 58). Eğitim, bireye olumlu davranışlar kazandıran, onu bir mesleğin bilgi, beceri ve teknikleri ile donatan, bireyi daha üretken kılan, hammaddesi insan olan bir süreçtir (Adem, 1995: 3). İnsanların eğitilmek için başkaları ile ilişkiye geçmesi, toplumda eğitim için bir ilişkiler dokusu oluşturmuştur. Bu eğitsel ilişkiler dokusu eğitim kurumu (Başaran, 1996: 11) denilen okulları meydana getirmiştir. Okul eğitim sisteminin en işlevsel parçasıdır (Açıkalın, 1998: 1). Okulların temel işlevi, çevreyi gerekli şekilde düzenleyerek, öğrencilerine istenilen davranışları kazandırmak ve öğrenme yaşantılarının yaşanmasını sağlamaktır (Taymaz, 1997: 2).

Eğitim sürecinin en önemli kısmını eğitim örgütleri olan okullar oluşturur. Resmi nitelikli yani devlet tarafından açılan okullar olduğu gibi özel kesimce de açılan okullar vardır. Bu okullar devletin gözetim ve denetimi altında oldukları gibi Milli Eğitimin amaçları dışına da çıkamazlar.

Anayasa'nın 42. maddesinin özel okullar ile ilgili hükmü şu şekilde düzenlenmiştir:

* Yrd. Doç. Dr., Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

1925 yılında hazırlanan Maarif-i Umumiye Kanunu Tasarısına özel öğretimin her türü hakkında geniş hükümler konmuştur. Aynı yıl içerisinde bir Hususi Mektepler Talimatnamesi de hazırlanarak Başbakanlığa sunulmuştur. Bundan sonra özel öğrenim işlerinin düzenli yürütülmesini ve Teşkilat-ı Esasiye Kanununun 80.maddesine göre özel öğretim üzerinde hükümetin gözetim ve denetim daha etkili şekilde sağlanabilmesi için düşünülen tedbirler, özel öğretimin türlü konularıyla ilgili talimatlar ve genelgelerle tespit edilmiştir (MEB,1997: 298).

Özel öğretim kurumlarını düzenleyen kanun, 1965 yılında çıkarılan 625 sayılı kanun ve bu kanundan sonra değişik tarihlerde 625 sayılı kanunda yapılan değişikliklerle gerçekleştirilmiştir. Bu kanun ve ilgili yönetmelikler özel öğretim kurumları ile ilgili ilkeleri ve işleyişi düzenlemektedir. Özel okulun amacı; öğrencileri Atatürk İnkılap ve İlkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan hakları ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmektir. Bu amaçları gerçekleştirmek üzere şu davranışlar yerine getirilmeye amaçlanmaktadır (Özel Okullar Çerçeve Yönetmeliği):

a)Öğrencilerin beden, zihin, ahlak ruh ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı biçimde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere sahip olarak yetiştirilmelerini sağlamak,

b)Öğrencilerin hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip ve insan haklarına saygılı kişiler olarak yetiştirmek,

c)Öğrencilerin topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirilmelerini sağlamak,

ç)Okulun bir öğretim kurumu olmasının yanı sıra çevrenin bir kültür merkezi olması gerektiğinden hareketle çevre, aileler ve diğer okullarla iyi ilişkiler kurmak,

d)Öğrencilerin yetenek ve niteliklerini modern metotlarla geliştirilmeleri maksadıyla program ve projeler geliştirmek,

f)Öğrencilerin Türkçe'yi çok iyi kullanarak sözlü ve yazılı iletişimde düşüncelerini açıkça ifade etmede üst düzeyde beceri kazanmalarını temin etmek,

g)Öğrencilerin müzik, sahne sanatları, resim ve plastik sanatlar gibi güzel sanatlardaki yeteneklerini geliştirmelerini teşvik etmek,

h)Öğrencilerin değişik kültürlerin yer aldığı dünyamızdaki güncel olay ve sorunların bilgi ve bilincinde olmalarını sağlayarak, barış ve adalet ilkelerinin yaygınlaşmasına yardımcı olmak,

ı)Öğrencilerin sosyal ve kültürel hizmetleri de kapsayan eğitici çalışmalara katılımlarını sağlamak,

amaç kabul edilmiştir.

Özel eğitim kurumları Milli Eğitim Bakanlığı'nın denetim ve gözetim altındadır. Özel okullar kâr sağlamak için kurulamamakta, ancak Türk Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda eğitimin kalitesini yükseltmek için gelir sağlayabilmektedirler. Bir özel okul açılması için öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı'ndan kurum açma izni alınması gerekmektedir. Yeni açılacak özel okulların, Türk Milli Eğitiminin ve kalkınma planlarının hedeflerine uygun olup olmadığı, branşı, eğitim-öğretim seviyesi ve açılacak bölgeler, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından kararlaştırılarak kurum açma izni verilmektedir (Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği).

KALKINMA PLANLARINDA ÖZEL OKULLAR

II. Beş yıllık kalkınma planında ilk kez doğrudan, özel okullarla ilgili hükümlere yer verilerek şöyle denilmektedir:

Özel eğitim kurumlarının çeşitli öğretim kademelerinde kamu sektörüne ek olarak kapasiteler yaratmaları, belirli bir gelir grubundaki öğrencilere eğitim imkanı sağlayarak, eğitim kurumlarının üzerindeki talebi azaltması bakımından faydalı olmaktadır. Ancak bu özel öğretim kurumlarının düşük nitelikte hizmet sağlamaları, kamu eğitim kurumlarının niteliğini düşürücü yönde gelişmeleri özellikle yüksek öğretim kademesinde insan politikasını bozucu ve somucunda istihdam sorunları doğuracak kapasiteler yaratmaları, tüm eğitim sistemini bozucu bir sorundur. Bu gibi gelişmelere meydan verilmeyecek ve devamlı bir izleme düzeni kurulacaktır.

Üçüncü beş yıllık kalkınma planınının 1468.maddesinde özel okullarla ilgili olarak şöyle denilmektedir:

Kaynakların sınırlılığı nedeniyle okul öncesi eğitiminde 1995 yılına kadar, Milli Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kuruluşların çabaları bir model geliştirme ölçeğinde olacak ve bu model çerçevesinde özel sektör teşvik edilecektir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planında özel okullarla ilgili olarak şu ifadeler kullanılmaktadır:

Geçmişte eğitime ayrılan kaynakların sınırlı olması, sosyal adaleti ve fırsat eşitliğini gerçekleştirecek bir araç olarak kullanılmaması ve eğitim içeriğinin ekonominin ve toplumun değişen koşullarına uyacak biçimde geliştirilmemesi gibi sınırlamalar III. Plan döneminde de eğitimin tüm toplum kesimlerine dengeli ve verimli bir biçimde yaygınlaştırılmasını engellemeye devam etmiştir.

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planında özel okullarla ilgili olarak,

Özel okullar teşvik edilecektir. Eğitimin kalitesinin, teftiş ve denetim mekanizmasının geliştirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacaktır” denilmektedir.

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planında özel okullarla ilgili olarak şöyle denilmektedir:

Plan döneminde sınıf mevcutlarınının özel okullarda azami 30, resmi okullarda da azami 40 olması esas alınacaktır. Özel kesimin okul açması ile vakıfların özel üniversite kurmaları teşvik edilecek, eğitim metot ve teknolojilerinin geliştirilmesinde ve eğitim araç ve gereçlerinin üretiminde bu kesimin daha fazla rol alması desteklenecektir.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında özel okullarla ilgili olarak şu ifadeler kullanılmıştır:

Devlet gözetiminde özel kesimin eğitim hizmeti sunma faaliyetleri teşvik edilecektir. Kamu ve özel kesimde yaygın mesleki eğitimin teknik ve finansman yönünden desteklenmesine önem verilecektir. Üstün zekalı çocukların yeteneklerine uygun bir ortamda yetiştirilmesini sağlamak amacıyla gerekli eğitim kurumlarının

geliştirilmesine önem verilecek ve özel sektörün bu alandaki girişimleri desteklenecektir. Mesleki eğitim geliştirilecek, kamu ve özel kesim kurum ve kuruluşlarının mesleki ve teknik eğitime katılımı sağlanacaktır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planında özel okullarla ilgili olarak şöyle denilmektedir:

Eğitimin yaygınlaştırılmasında merkezi idarenin yanı sıra mahalli idareler, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün katkısı sağlanacaktır. Özel Öğretim Kurumları Kanunu, çeşitli teşvik imkanlarını kapsayacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

Dokuzuncu Kalkınma Planında özel okullarla ilgili olarak şöyle denilmektedir:

Eğitimin yaygınlaştırılmasında merkezi idarenin yanı sıra mahalli idareler, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün katkısı sağlanacaktır. Eğitime ayrılan özel kaynaklar eğitimde fırsat eşitliğine imkan sağlayacak şekilde yönlendirilecektir. Bütüne eğitim kademelerinde özel sektörün payı artırılacak, kamu kaynaklarının en fazla ihtiyaç duyan kesimlere yönlendirilmesi sağlanacaktır. Etkin bir kalite değerlendirme ve denetim sistemi kurulması koşuluyla özel yükseköğretim kurumlarının açılabilmesine imkan sağlanacaktır. Ortaöğretim ve yüksek öğretime hazırlık dershanelerinin özel okullara dönüştürülmesine yönelik teşvikler sağlanacaktır.

MİLLİ EĞİTİM ŞURALARINDA ÖZEL OKULLAR

Özel öğretim kurumları, Milli Eğitim Şuralarından III., V., VII., XIV., XV., XVI. sında ele alınmıştır. Şuralarda alınan kararlar aşağıda yer almaktadır.

2-10 Aralık 1946 yılında yapılan III. Milli Eğitim Şurasında özel öğretim kurumlarıyla ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır:

Karar 6:Devletin yönetim ve gözetimi altında, vakıf dışında da, özel sektöre devlet tarafından her türlü özendirici teşvikler sağlanarak yüksek okul, özellikle meslek kazandıracak yüksek okul açma imkanı tanıyacak hukuki düzenlemelerin yapılması.

Karar 21:Askeri, dini ve emniyet teşkilatına bağlı okullar dışında, mesleki ve teknik okullarda dahil olmak üzere, mevzuat

hükümlerine göre özel tüzel kişilerin orta öğretim seviyesinde özel öğretim kurumları açmalarını özendirici tedbirlerin alınması, bu okulların bağlı olduğu esasların devlet okulları ile erişilmek istenilen seviyeye uygun olarak düzenlenmesi.

Beşinci Milli Eğitim Şurası'nda özel öğretimle ilgili olarak,

Özel anaokullarını teşvik maksadıyla, bunların gelir ve kurum vergisinden, tamamen veya bir müddet için istisna edilmeleri kanaatine varılmıştır.

kararı alınmıştır.

VII. Milli Eğitim Şurasında özel öğretimle ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır:

Madde 1:Türk özel okulların ve öğretim kurumlarının daha verimli hale gelebilmeleri ve öğretim hizmetine resmi okullar yanında geniş ölçüde iştirak edebilmelerini sağlamak için özellikle bugün ikili, üçlü öğretime gitmek mecburiyeti duyulan büyük şehirlerimizde, Türk müteşebbisinin emeğini ve sermayesini bu komuya yatırması teşvik edilmeli; bunlara maddi ve manevi yardımda bulunulmalıdır.

Madde 2:Türk özel okullarının kolaylıkla öğretmen bulabilmelerine ve yetiştirmelerine imkan verecek tedbirler alınmalıdır.

Madde 3:Türk özel okullarının gerçek birer öğretim kurumu halinde çalışmalarını sağlayacak idari ve eğitsel tedbirler alınmalı ve bu tedbirlerin uygulanması için gerekli murakabe konulmalıdır.

Madde 4:Türk özel okullarında çalışan öğretmenlerin hayatlarının ve geleceklerinin teminat altına alınması ve bu öğretmenlere resmi okullarda çalışan öğretmenlerin sahip olduğu hakların verilmesi için gerekli hükümler getirilmelidir.

Madde 5:Öğretim ve eğitim işinin özel sektör elinde alelade bir ticaret konusu olmasını önleyici tedbirler alınmalıdır.

Madde 6:Türk özel okullarının MEB'nin irşat ve murakabesi altında gelişmelerini sağlayacak hükümler getirilmelidir.

Madde 7:Türk özel okullarının eğitim-öğretim ve program bakımından - resmi okullarımız içinde tavsiyeye değer görüldüğü gibi - denemelere girebilmelerini mümkün kılacak hükümler getirilmelidir.

Görüldüğü gibi VII. Milli Eğitim Şurasında özel öğretime geniş bir yer verilmiştir. Bu şuranın ardından 1965 yılında 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanunla özel öğretime disiplin getirilmiştir.

XIV. Milli Eğitim Şurasında özel öğretimle ilgili olarak

Karar 20: Belediyeler, KİT, vakıflar, dini kuruluşlar ve diğer özel müteşebbislerin okul öncesi eğitim kurumları açmaları teşvik edilecek ve desteklenecektir.

kararı alınmıştır.

XV. Milli Eğitim Şurasında özel öğretimle ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır:

Vakıf üniversiteleri dışında, özel yüksek öğrenim kurumlarının açılmasına yasal olanak sağlanmalıdır. Bu kurumlar yüksek öğrenim kurumu denetiminde olmalıdır. Özel öğretim kurumlarının mesleki-teknik ve diğer yaygın eğitim çalışmalarına etkin bir şekilde katılmaları için yeni düzenlemeler yapılmalıdır. Orta öğretim veren özel öğretim kurumları teşvik edilmeli, bu kurumların mesleğe yönelik program uygulamaları özendirilmelidir.

XIV. ve XV. Milli Eğitim Şuralarında özel öğretimin teşvik edileceğinden bahsedilmektedir. Sonraki yıllarda özel öğretim kurumları kanununun bazı maddelerini değiştiren 2843 sayılı kanun, 3236 sayılı kanun, 254 ve 326 sayılı kanun hükmünde karamame, 1984 yılından itibaren de yönetmelik ve yönergeler çıkarılmıştır.

On Altıncı Milli Eğitim Şurası'nda özel öğretimle ilgili aşağıdaki kararlar alınmıştır.

Karar 4: İşletmelerin ve mesleki eğitim yapan özel kurumlar ile meslek odalarının çıraklık eğitim merkezleri ve eğitim birimi kurmaları teşvik edilmelidir.

Karar 42: Çıracılık eğitiminin meslek standartlarına uygun bir şekilde yapılmasını sağlamak için kurum ve kuruluşlarca açılacak olan işletmeler üstü Eğitim Merkezlerine devletin desteği sürdürülmelidir. Meslek kuruluşları, vakıflar ve gönüllü kuruluşlar ile 625 sayılı kanun kapsamındaki özel öğretim kurumlarının da işletmeler Üstü Eğitim Merkezleri açmalarına imkan sağlanmalıdır.

Karar 27: Özel sektörün mesleki ve teknik eğitim kurumu açması ile iş yerlerindeki mesleki eğitim etkinlikleri, Gelir ve Kurumlar Vergisi muafiyeti, KDV oranlarının düşürülmesi, vergi iadesi vb. teşvik araçları ile desteklenmelidir.

1980'li yıllardan sonra özel okulların sayısında artış kaydedildiği anlaşılmaktadır. Bunun nedeni o yılların özelleştirme ve küreselleşme furçasına paralel olarak eğitimde özel okulculuk anlayışının yer alması gösterilebilir. Nitekim 16 Haziran 1983 tarih ve 2843 sayılı kanunla eğitimde fırsat eşitliğini bozdukları gerekçesiyle özel dershanelerin kapatılması düşünülmüşken, 11 Temmuz 1984 yılında çıkan yasayla özel dershanelerin varlıklarını sürdürmelerine ve yenilerinin açılmasına olanak tanınmıştır. 1983'de ülkede 174 olan dersane sayısı 5 yıl içinde yaklaşık beş kat artarak 662 ye çıkmıştır (Akyüz, 1989: 419). Eğitimle ilgili ilgisiz her kesimin bugün isteyerek ya da istemeyerek üzerinde durduğu konu "üniversiteye giriş yolunun dershanelerden geçtiği" yolundaki yaygın kanıdır. Bunda da devlet okullarının yetersiz araç, gereç, öğretmen kadrosu ve kalabalık sınıflardan dolayı yeterli eğitimin verilmemesi gösterilmektedir. Ancak özel okullarda okuyan öğrencilerin de sınavlarda başarılı olmak için dershaneye gitmeleri bir çelişki olarak görünmektedir. Bunun yanında sınavlarda devlet okullarının özel okullara göre daha başarılı olmaları bir başka çelişkidir.

Özelleştirme anlayışının bir sonucu olarak 1980 den sonra kurulan parti ve hükümet programlarında da özel okulculuğun teşvik edildiği görülmektedir. Nitekim dönemin güçlü iktidar partisi Anavatan Partisi (ANAP) nin hükümet programında "... fertlerin ve özel kuruluşların da eğitim ve öğretim hizmetlerini yapabilmeleri sağlanmalıdır." denilmiştir. Kurulduktan bir yıl sonra iktidara tek başına gelen ANAP'ın kurduğu 1. Özal Hükümeti programında yukarıda yer alan ifadenin aynen yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu eğilimi özel okullardaki artışta görmek mümkündür. Örneğin 1981 yılında 103 anaokulu, 49 ilkokul, 48 ortaokul, 46 genel özel lise varken, bu sayı 1985 yılında 127 anaokulu, 57 ilkokul, 61 ortaokul, 52 genel lise şeklinde bir sayıya ulaşmıştır (Akyüz, 1989: 415). 2005/2006 istatistiklerine göre 421 özel anaokulu, 728 özel ilköğretim okulu, 650 özel ortaöğretim kurumu mevcuttur.

Yukarıda ele alınan veriler dünyadaki küreselleşmenin Türkiye deki yansıması olarak düşünülebilir. Küreselleşme sosyal devlet anlayışına yönelik ciddi bir saldırdır. Küreselleşme nosyonu refah sistemlerini ortadan kaldırmak ve devlet harcamalarında kısıntı yapmak isteyen serbest piyasacıların ortaya attığı bir ideolojidir. Bu ideoloji “kar insandan önce gelir” söylemine dayanır (Kızılcılık, 2002: 29). O zamana kadar kar amaçlı olmayan eğitim kurumlarına sermaye kuruluşları bu kurumlara ticari kuruluşlar olarak bakmışlardır. Devlet bu anlayışa paralel olarak gerekli yasal düzenlemeleri yapmaya çalışmış ve bu kurumları teşvik etme yoluna gitmiştir. Bu düzenleme ve teşvikler özel okulların açılması ve devamları lehine sürdürülmektedir. Kamuoyunda devlet okullarındaki eğitimin niteliksizliği, artan nüfusa paralel yeterli okul açılmayışı gibi durumlar da özel okulların lehine bir gelişme olmuştur.

Bu çalışmanın amacı 1980 yılından sonra dünyadaki küreselleşmeye paralel olarak, o zamana kadar “okul kar amaçlı kurum değildir” anlayışının bu tarihten sonra özel okullardaki niceliksel artışla yıkılmaya başladığını kanıtlamaktır.

VERİLERİN TOPLANMASI

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel ilk ve ortaöğretim kurumlarının var olan durumunu ortaya koyan bu araştırma mevcut durumun incelenmesine yönelik betimsel bir çalışmadır. Çalışmada 1995/1996 öğretim yılı ile 2005/2006 öğretim yılları özel okulların karşılaştırmalı bir durumu ele alınmıştır. 1995/1996 öğretim yılına ait veriler Devlet İstatistik Enstitüsü /Milli Eğitim İstatistikleri, 2005/2006 yılına ait olanlar ise Milli Eğitim Bakanlığının yayımladığı Eğitim İstatistikleri 2005/2006 kaynağından alınmıştır.

VERİLERİN ANALİZİ

Bu bölümde Türkiye’de 1995/1996 ile 2005/2006 öğretim yıllarındaki okullar ve bu okullardaki öğretmen ve öğrenci sayıları ele alınmıştır. 1995/1996 öğretim yılına ait okul, öğretmen ve öğrenci sayısına o zamanki ortaokullar (mesleki ortaokullar dahil) eklenmiştir.

Çizelge 1, Özel ilkokul (ve ortaokul) ve bu okullardaki öğretmen ve öğrenci sayılarının son on yıldaki gelişimini göstermektedir.

Çizelge 1: Özel okulların okul, öğretmen ve öğrenci sayısı

Yıllar	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1995-1996	570	3.516	122.171
2005-2006	728	19.543	189.090

Çizelgeden de görüleceği üzere, ilkokul ve ortaokul sayısı 1995/1996 öğretim yılında 570 iken, 2005/2006 da 728 e çıkmıştır. Öğretmen sayısında ise 3516 olan sayı yaklaşık 6 kat artarak 19543 e yükselmiştir. Okul ve öğretmen sayısındaki artışa paralel olarak öğrenci sayısında da artış olmuş, 122171 olan öğrenci sayısı 189090'a yükselmiştir. Bu verilere göre 1995 yılından sonra öğrenci, öğretmen ve okul sayısında oldukça artış olduğu söylenebilir.

Çizelge 2, 1995/1996 ile 2005/2006 öğretim yıllarındaki özel ilköğretim okullarındaki öğrenci öğretmen oranlarını göstermektedir.

Çizelge 2: Özel İlköğretim okullarındaki öğrenci öğretmen sayısı ve öğrenci / öğretmen oranı

Yıl	Öğrenci sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci/ öğretmen sayısı
1995-1996	122.171	3.516	16
2005-2006	189.090	19.543	10

Çizelgeden de anlaşılacağı üzere 1995/1996 öğretim yılında 16 öğrenciye bir öğretmen düşmekte iken, öğrenci sayısına düşen öğretmen sayısında azalma olmuş 2005/2006 öğretim yılında 10 öğrenciye 1 öğretmen düşmüştür.

Çizelge.3, 2005/2006 öğretim yılında özel ilköğretim okullarında öğrenim gören öğrencilerin cinsiyete göre dağılımını vermektedir.

Çizelge 3: Özel ilköğretimlerde okuyan öğrencilerin cinsiyeti göre dağılımları

Yıl	Kız	%	Erkek	%	Toplam	%
2005-2006	85.992	45	103.098	55	189.090	100

Özel ilköğretim okullarındaki öğrencilerin %55 inin erkek, %45'inin kız olduğu çizelgeden anlaşılmaktadır.

Çizelge 4, Türkiye'deki özel liselerin 1995/1996, 2005/2006 öğretim yıllarındaki sayısını, bu liselerde görev yapan öğretmen sayılarını ve öğrenci sayısını göstermektedir.

Çizelge 4: Özel liselerdeki okul, öğretmen ve öğrenci sayısı

Yıllar	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1995-1996	304	8.643	50.030
2005-2006	650	14.520	76.670

Çizelgeye bakıldığında 1995/1996 ye göre okul sayısında 2 katından fazla bir artışın olduğu söylenebilir. Bu artışa paralel olarak öğretmen sayısında da büyük bir artış olduğu gözlenmesine rağmen öğrenci sayısında 1,5 katı civarında bir artış görmek mümkündür.

Çizelge.5 de 2005/2006 öğretim yılında özel liselerdeki öğrenci öğretmen sayıları ve öğrenci/öğretmen oranları verilmiştir.

Çizelge 5: Özel liselerde öğrenci, öğretmen sayıları ve öğrenci/öğretmen oranları

Yıl	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci / Öğretmen
1995-1996	50.030	8.643	06
2005-2006	76.670	14.520	05

Çizelgeden de görüleceği üzere özel liselerde 2005/2006 öğretim yılında 5 öğrenciye bir öğretmen düşmektedir. Bu rakamda gerçekten çok düşük(veya büyük) bir orandır.

Çizelge.6, özel liselerde öğrenim gören öğrencilerin cinsiyete göre dağılımlarını vermektedir.

Çizelge 6: Özel liselerde öğrenim gören öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları

Yıl	Kız	%	Erkek	%	Toplam	%
2005-2006	34.582	45	42.088	55	76.670	100

Çizelgeye bakıldığında, özel liselerde öğrenim gören öğrencilerin % 45'inin kız, % 55'inin erkek olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ilköğretimdeki cinsiyet dağılımı ile paralellik göstermektedir.

Özel mesleki ve teknik liseler ile ilgili okul sayısı, öğretmen ve öğrenci sayıları çizelge.7'de verilmiştir.

Çizelge 7: Özel mesleki ve teknik liselerde okul, öğretmen ve öğrenci sayısı

Yıllar	Okul	Öğretmen	Öğrenci
1995/1996	18	164	2016
2005/2006	22	380	977

Çizelge.7 ye bakıldığında, özel mesleki ve teknik liselerin okul ve öğretmen sayılarında bir artış görülmekte iken öğrenci sayısında azalma olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge.8, 1995/1996, 2005/2006 öğretim yıllarında özel mesleki ve teknik liselerde öğrenim gören öğrenciler ile öğretmen sayıları ve de öğrenci/öğretmen oranını göstermektedir.

Çizelge 8: Özel mesleki ve teknik liselerde öğrenci, öğretmen sayıları ve öğrenci/öğretmen oranı

Yıl	Öğrenci	Öğretmen	Öğrenci/Öğretmen
1995-1996	2016	164	12
2005-2006	977	380	03

Çizelgeden de anlaşılacağı üzere özel mesleki ve teknik okullarda 1995/1996 öğretim yılında 1 öğretmene 12 öğrenci düşmekte iken, 2005/2006 ye gelindiğinde 3 öğrenciye 1 öğretmen düşmektedir. Bu oran da oldukça dikkat çekicidir.

Çizelge.9, Özel mesleki ve teknik liselerde okuyan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımını vermektedir.

Çizelge 9: Özel mesleki ve teknik liselerdeki öğrencilerin cinsiyete göre dağılımları

Yıl	Kız	%	Erkek	%	Toplam	%
2005-2006	375	38	602	62	977	100

Çizelgeden de görüldüğü gibi özel mesleki ve teknik liselerde okuyan öğrencilerin % 38'inin kız, % 62'sinin erkek olduğu anlaşılmaktadır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Özel okullar Milli Eğitimin amaçları doğrultusunda eğitim veren kurumlardır. Bunların denetimi ve gözetimi Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılmaktadır. Açılması da bakanlığın iznine bağlıdır. Özel okulların son yıllarda artış gösterdikleri anlaşılmaktadır. Kalkınma planları, milli eğitim şura kararları ve hükümet programlarında bu okulların yaygınlaşmasını destekledikleri görülmektedir. Son yıllarda hızla açılan vakıf üniversitelerini de buna eklersek Türkiye’de özel öğretim kurumlarına karşı bir eğilim olduğu söylenebilir.

Özel okulların son on yıl içinde sayısal olarak artış gösterdiği ortaya çıkmıştır. Ancak, ilköğretim ile ortaöğretimin klasik lise türünde görülen artışın mesleki ve teknik liselerde pek olmadığı verilerden anlaşılmıştır.

Serbest piyasa koşullarının egemen olduğu ortamlarda öğrenim konusunda özel yatırımlar yapılırsa gereği eğitimsel eşitsizlikler içerirler (Tomul, 2002: 81). Özel okullardaki öğrenciye parasal kaynak anlayışı bakılmış olması eğitimsel boyuttaki çoğu davranışın kavranılmasını engellemektedir.

“Özel öğretim kurumlarına yapılacak yardım” mevzuatı çerçevesinde özel okullara vergi indirimi, yardım vs. gibi çeşitli adlar altında devlet tarafından imkânlar sağlanmaktadır. Bunun yanında resmi okulların bugün içinde bulunduğu en büyük sıkıntı kaynak bulmada yaşanmaktadır. Nitekim, Kavak, Ekinci ve Gökçe (1997) tarafından yapılan araştırmada Ankara il merkezinde ilköğretim okullarında genel bütçe ve özel idare bütçelerinden ayrı olarak 27 çeşit özel gelir kaynağı kullanıldığını, bu kaynakların daha çok kayıt parası, eğitime katkı payı, koruma demeği üye aidatı, diploma, kame, takdir ve teşekkür belgeleri, kitap ve dergi satışlarından elde edilen paylar, taşıt işletmecileri ile imalatçı işyeri ve mağazalardan alınan bağışlardan edinildiği belirtilmektedir. Bu kaynakların oluşumu da dolaylı olarak veliyi eğitim giderlerine ortak etmektedir. Okullardaki bu uygulamalar bir zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Genel ve özel idare bütçesinden yeterli desteği alamayan okullar ister istemez bu kaynakların kullanımına yönelmektedirler. Bu da velinin okula karşı olan güveni zedelemektedir. Aynı şekilde okul yönetici ve öğretmenlerine karşı parasal anlamda yolsuzluk gibi söylentilerin oluşmasına da zemin hazırlamaktadır. Ayrıca devlet okullarında eğitim parasızdır ilkesini de tartışılır hale getirdiği gibi devletin sosyal devlet olma ilkesini tartışılır duruma getirmektedir. Yine Zoraloğlu ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim giderlerinin özel gelir kaynakları ile karşılandığı, okulların yakıt, elektrik ve su gibi temel gereksinimlerini

bile kamu tarafından yeterince karşılanmadığını tespit etmişlerdir. Okullarda öğrenciden para toplama, öğretmenlerde; moral bozukluğu, stres, öfke, kızgınlık, üzüntü ve güdülenme düşüklüğü, öğrencilerde ise utanma, eziklik duygusu, konstanre olamama, öğretmene karşı soğukluk, güvensizlik ve mahcubiyet gibi psikolojik sonuçlar doğurmaktadır (Kavak ve diğerler, 1997: 317). Semerci ve Çelik (2002) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim okulları yöneticilerinin karşılaştıkları problemlerden birisinin de “okulla ilgili mali problemler” olduğu ortaya çıkmıştır. Sarpkaya (2002: 417), kaynakların sınırlılığını örgütsel çatışmanın nedenlerinden birisi olarak göstermektedir. Özden (2000: 126), çoğu okul yöneticisinin en çok müteahhitlik türü işler üzerinde yoğunlaştıklarını; hep yeni bina ve derslik eklemek, araç gereç donanımını sağlamakla meşgul olduklarını belirtmektedir.

Özel okul anlayışı yoğun bir tüketimi de beraberinde getirmiştir. Özellikle ülkemizde sıradan bir insanın/öğrencinin içinde bulunduğu en önemli ikilem bir taraftan küreselleşme adı altında yoğun bir tüketim isteği/sunumu öbür yandan yasalarda yer alan eğitim hakkı, eğitimde eşitlik arasında göreceli bir eşitsizlik yaşanmasıdır. Aslında bu ikilemin ezilmişliğini yaşayanlar da eğitimin içinde yer alanlardır.

1980’lerden itibaren küreselleşme adı altında sermaye grupları özellikle eğitimi materyal, özel okul ve dershaneciliği bir kar sektörü olarak görmeye başlamışlardır. Eğitim sosyal bir yatırımdan ziyade kazançya yönelik çaba olarak görülmeye başlandı. Bu bakış açısı “okullar kar amaçlı kuruluşlar değildir” anlayışına ters düşmektedir. Anayasasında eğitimi sosyal bir görev olarak gören Türkiye de bu küreselleşme anlayışı ile çok uluslu sermaye gruplarının dikkatini çekmekte eğitimde fırsat eşitliği dar gelirli vatandaşın aleyhine bozulmaktadır.

Kürselleşme sürecinin eğitimdeki özel okulculuğu teşvik etmesinin bir aşaması da Türkiye’nin de imzaladığı 1995 tarihli Hizmet Ticareti Antlaşması (GATS) dır. Türkiye bu antlaşma ile birçok alanda olduğu gibi eğitimde de serbest piyasa koşullarını geçerli kılmayı amaçladığını taahhüt etmiştir (Eğitim-sen, 2005, 22). Sosyal devletin tasfiyesi anlamındaki bu tür antlaşmalar beraberinde okullara yeterli kaynağın aktarılmaması ve velilerden katkı parasının toplanmasına neden olmuştur. Bu tür uygulamalar resmi okullardan özel okullara öğrenci akışını körüklemiştir.

Son yıllarda kurulan hükümetlerde eğitim sunumunu sosyal devletin yapması gereken bir görev olarak değil de dershaneciliğin “özel okulculuğa” yönelmesi gerektiğini belirtmektedirler. Ancak özel dershanelerin sayısı da günden güne artmaktadır.

Cumhuriyet tarihinde özel okulluğun gelişimine bakıldığında 1980'li yıllardan sonra bir anlayış olarak yerleştiği görülmektedir. Bu tarihten sonra sayısal olarak artış görülmüştür. Bu eğilim ve sayısal artışın dünyadaki küreselleşme trendine paralel olduğu söylenebilir. Ülkemizde eğitim sisteminde devlet okullarının kalabalık oluşu, yeterli araç gerecin, materyalin ve laboratuvar gibi eğitim ortamlarının yetersizliği gerekçesiyle özel okullara önemli oranda bir yönelim olmuştur. Bu yönelimin artmasında devlet gerek mevzuat değişikliği gerekse verdiği teşviklerle "yeterli" destekte bulunmaktadır. Olayın dikkat çekici noktası devletin özel okula gerekli desteği vererek kendi okullarını (devlet okullarını) kötüleştirmesidir.

Türkiye'de özel okulların eğitim sistemine olan katkısı tam olarak araştırılmış değildir. Ancak "eğitimi kar amaçlı kuruluş" olarak gören küreselleşmeyle yoğunluk kazanan/artış gösteren özel okulların eğitim sistemine yapacağı katkının ve yoksunluğu körükleyeceği konusundaki kuşkuvarın ciddi olarak araştırılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adem, Mahmut (1995), Demokratik Laik Çağdaş Eğitim politikası, Ankara.
- (1999), Atatürkçü Düşünce İşığında Eğitim politikamız, Ankara.
- Açıkalın, Aytaç (1998), Toplumsal Kurumsal ve Teknik Yönleriyle Okul Yöneticiliği. Ankara: Pegem Yayını.
- Akyüz, Yahya (1989), Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1988'e), Ankara: A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 160.
- Aydın, İsmail (1997), Siyasi Parti ve Hükümet Programlarında Eğitim- Öğretim & Öğretmenler (1908- 1997), Ankara: Eğitim Sen Yayınları, Güncel Sorunlar Dizisi 1.
- Başaran, İbrahim Ethem (1996), Eğitim yönetimi, Ankara.
- Devlet Planlama Teşkilatı (2000), Sekizinci Kalkınma Planı 2001-2005, Ankara: DPT Yayını
- Devlet İstatistik Enstitüsü (1998), Milli Eğitim İstatistikleri(1996-1997), Ankara: DİE Yayını.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013). 26215 Sayılı Resmi Gazete.
- Eğitim-Sen (2005), 4. Demokratik Eğitim Kurultayı "Eğitim Hakkı" 1. cilt, Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Kavak, Yüksel; İkinci, Ergin ve Gökçe, Feyyat (1997), "İlköğretimde Kaynak Arayışları", Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 3(3), 309-320.
- Kızılcılık, Sezgin (2002), "Kapitalizmin Diasporası Olarak Küreselleşme", Eğitim Araştırmaları, 6, 12-34.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1993), Hükümet Programlarında Eğitim, Ankara:MEB Yayını.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2006), Türkiye Eğitim İstatistikleri, 2005- 2006, Ankara: MEB Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1997), Milli Eğitimle İlgili Bilgiler, Ankara: MEB Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1995), Milli Eğitim Şuraları (1939-1993), Ankara: MEB Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1996), XV.Milli Eğitim Şurası, İstanbul: MEB Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1999), "XVI.Milli Eğitim Şurası",MEB Tebliğler Dergisi, Eylül 1999.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1994), Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, Ankara: MEB Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1985), "Özel Öğretim Kurumlarına Yapılacak Mali Yardım Yönetmeliği", 18750 Sayılı Resmi Gazete.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2005), "Özel Okullar Çerçeve Yönetmeliği", 25883 Sayılı Resmi Gazete.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1991), Dünden Bugüne Özel Öğretim Kurumları, Ankara: MEB Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1997), Özel Okullar, Ankara: MEB Yayını.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1993), Kalkınma Planlarında Eğitim, Ankara: MEB Yayını.
- Özden, Yüksel (2000), Eğitimde Dönüşüm, Eğitimde Yeni Değerler (3. Baskı), Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Semerci, Nuriye ve Çelik, Vehbi (2002), "İlköğretimde Problemler ve Çözüm Yolları" Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 8 (30), 205-218.
- Sarpkaya, Ruhi (2002), "Eğitim Örgütlerinde Çatışma Yönetimi ve Bir Örnek Olay", Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 8(31), 414-429.
- Tomul, Ekber (2002), "Küreselleşme ve Eğitim Eşitsizlikleri". Eğitim Araştırmaları, 6, 78-86.
- Taymaz, Haydar (1997), Uygulamalı Okul Yönetimi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını, Yayın No:180.
- Zoraloğlu, Yunus Remzi; Şahin, İdris ve Fırat, Necla Şahin (2005), "İlköğretim okullarının kaynak sorunu", Eğitim Bilim Toplum Dergisi, 3(9), 4-17.
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982.
- 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu. 14008, 18081, 18472, 18923, 19052, 19830, 23234, 25040, 25296, 25539 Sayılı Resmi Gazeteler.